

ГОСТЕВАЯ СТРАНИЦА

РЕШЕНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ СИТУАЦИЙ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Анаит Овиковна Овакимян

hovakimyananahit@aspu.am

*Специалист отдела управления обеспечением качества образования,
Армянский государственный педагогический университет им. Хачатура Абовяна
Ереван, Республика Армения*

Нелли Завеновна Карапетян

karapetyannelli49@aspu.am

*К.п.н., доцент кафедры педагогики Армянского государственного
педагогического университета им. Хачатура Абовяна
Ереван, Республика Армения*

АННОТАЦИЯ

В статье говорится о педагогических ситуациях, отмечаются условия формирования и создания педагогических ситуаций. Говорится о поэтапных решениях, которые преподносятся с помощью подробного анализа педагогических ситуаций.

Ключевые слова: педагогическая ситуация, педагогическая проблема, конфликт, фазовый характер, описание, содержание.

Մանկավարժական իրավիճակը մանկավարժական գործընթացի, մանկավարժական իրողության բաղադրամասն է, որի օգնությամբ ման-

կավարժը ղեկավարում և կարգավորում է կրթադաստիարակչական գործընթացը: Մանկավարժական իրավիճակները բացահայտում և ամփոփում են մանկավարժական գործընթացի, համակարգի առավելությունները և թերությունները: Նրանք նշանակալի դերակատարում ունեն յուրաքանչյուր մանկավարժի գործունեության մեջ, նրա մասնագիտական զինանոցի կարևոր գործիքն են:

Ըստ Ե.Ա. Կլիմովի՝ մանկավարժական գործունեությունը մանկավարժական բազմաբնույթ պրոբլեմային իրավիճակների բացահայտման, մանկավարժական խնդիրների լուծման բարդ գործընթաց է [3]: Յուրաքանչյուր մանկավարժական իրավիճակի հիմքում հակասությունն է, դրա զարգացումը և հանգուցալուծումը: Այդ պատճառով յուրաքանչյուր իրավիճակ պրոբլեմային է: Գիտական գրականության վերլուծությունը (Յու.Ն. Կուլյատկին, Վ.Ա. Սլաստենին, Մ.Մ. Մանուկյան և ուրիշներ) փաստում է, որ պրոբլեմային իրավիճակներում մանկավարժական խնդիրների լուծումը նպաստում է ուսուցիչների հաղորդակցական, համագործակցային կարողությունների, մանկավարժական կոմպետենտության ձևավորմանը [1: 210-215]:

Մանկավարժական իրավիճակ կարելի է նախագծել, սակայն շատ հաճախ դրանք ուղղակի կարող են ծագել ուսուցման գործընթացում: Այդ պատճառով մանկավարժական իրավիճակը կյանքի պատմություն է, փոքրիկ դրվագ, որի հետ մանկավարժը կարող է բխիվել իր ամենօրյա աշխատանքում:

Ցանկացած մանկավարժական իրավիճակի հիմքում կոնֆլիկտն է, հակասությունը: Մանկավարժական իրավիճակ կարող է առաջանալ, եթե առկա է՝

- բացասական վերաբերմունք ինչ-որ բանի կամ որևէ մեկի հանդեպ,
- տարաձայնություն, տարբեր կարծիքներ, տեսանկյուններ,

• հակազդեցություն՝ գործողություն, որը համընկնում է դիմացինի գործողությանը,

• դիմակայում, երբ փորձում են պնդել սեփական կարծիքը կամ ուղղակի հակառակվել [2]:

Մանկավարժական իրավիճակների նպատակային լուծման համար բացառիկ մեծ է ուսուցչի դերը, նրա մանկավարժական վարպետությունը:

Գիտական հետազոտությունների համակարգված վերլուծությունը հիմնավորում է, որ մանկավարժական իրավիճակների լուծումը փուլային բնույթ ունի: Գիտնականները առանձնացնում են հետևյալ փոխկապակցված գործողությունները՝

1. հայտնաբերվող փաստ,
2. կոնկրետ մանկավարժական իրավիճակի նկարագրություն, բովանդակությունը,
3. մանկավարժական իրավիճակի վերլուծությունը՝ նպատակ ունենալով որոշակիորեն պարզել կոնֆլիկտի բովանդակությունը,
4. գլխավորի և երկրորդականի տարանջատումը,
5. մանկավարժական տեսական և գործնական գիտելիքների նպատակային հարաբերակցում,
6. մանկավարժական խնդրի լուծման ուղիների ընտրություն,
7. ինքնավերլուծություն, գնահատում և ինքնագնահատում:

Մենք նպատակահարմար ենք գտնում քննարկել մեր մանկավարժական պրակտիկայի ընթացքում ծագած մանկավարժական իրավիճակ, որը տեղի ունեցավ Անանիա Շիրակացու անվան ճեմարանի տարրական դպրոցում: Հենվելով մանկավարժական պրակտիկայի ընթացքում ձեռք բերված տվյալների, որոշ առումով փորձի վրա՝ ավելի մանրամասն քննարկենք այդ քայլերից յուրաքանչյուրը:

1. **Հայտնաբերվող փաստ:** Առաջին դասարանում սովորող երեխաներից մեկի մոտ առկա է ակնհայտ ագրեսիվություն, մեծ դժվարություն-

ներ՝ կապված դպրոցին հարմարվելու հետ, որը իր ազդեցությունն է ունենում դասարանում իրականացվող ուսումնական գործունեության վրա:

2. Կոնկրետ մանկավարժական իրավիճակի նկարագրություն, բովանդակություն: *Իրավիճակը նկարագրվում է իր բոլոր դետալներով, հնարավորության դեպքում ներկայացվում է նաև գրույցը: Յուրաքանչյուր տարիքային շրջափուլին հատուկ են այդ տարիքին բնորոշ մանկավարժական իրավիճակներ:*

Երգ և երաժշտության դասի ժամանակ առաջին դասարանում սովորող աշակերտը, առանց մանկավարժի թույլատվության, կանգնեց, մոտեցավ դասարանի կենտրոնին և պառկեց այնտեղ: Մանկավարժը, ծանոթ լինելով երեխայի մոտ առկա խնդրին, փորձեց նրան ուշադրություն չդարձնել և շարունակել դասը, բայց երեխան հանկարծ կանգնեց, մոտեցավ մանկավարժին, այդպես կանգնած մնաց մի քանի րոպե, որից հետո գնաց դասարանի անկյունը և նստեց հատակին՝ ձեռքերով երեսը փակած: Մի քանի րոպե այդպես մնալուց հետո՝ նա կանգնեց, մոտեցավ երեխաներին և սկսեց հարվածել: Դասարանում գտնվող հոգեբանը նրան անմիջապես դասարանից դուրս տարավ և սկսեց զրուցել նրա հետ: Միևնույն ժամանակ դասարանում մանկավարժը փորձում էր երեխաներին հանգստացնել:

Երեխայի մուտքը դպրոց ենթադրում է որոշակի դժվարություններ դպրոցին հարմարվելու և նրա կանոններով առաջնորդվելու հետ կապված, որը իր տեղն է գտնում 6 տարեկանի ճգնաժամում: Քննարկվող օրինակում երեխայի դրսևորած վարքի մեջ մեծ դեր է խաղում հենց այս գործոնը, սակայն չպետք է աչքաթող անել այն միջավայրը, որտեղ ապրել և ապրում է երեխան՝ ընտանիքը: Երբ երեխայի ցուցաբերած վարքի շուրջ զրուցում էինք երեխային դասավանդող մանկավարժների, նրա հետ աշխատող հոգեբանի հետ, նրանք մատնացույց էին անում հենց ընտանիքի գործոնը՝ նշելով, որ արդեն դպրոցում երեք ամիս սովորելով՝ երեխան

շարունակում է ցուցաբերել ոչ ադեկվատ վարք այն դեպքում, երբ երկու ամիսը լիովին բավարար է նման խնդիրը լուծելու համար:

3. Մանկավարժական իրավիճակի վերլուծությունը՝ նպատակ ունենալով որաշակիորեն պարզել կոնֆլիկտի բովանդակությունը: Վերլուծությունը պահանջում է պատասխանել հետևյալ հարցերին. *ո՞վ է իրադարձության և գրույցի մասնակիցը, ո՞րն է դրդապատճառը:*

Մանկավարժական իրավիճակի մասնակիցներն են սովորողները և մանկավարժը: Կոնֆլիկը կապված է սովորողի դպրոցին չհարմարվելու հետ, որի արդյունքում տուժում է ոչ միայն սովորողը, դասարանը, այլև նվազում է ուսուցման գործընթացի արդյունավետությունը: Երեխային ուրեք գործողության մղում է ազատ լինելու ձգտումը: Նա պատրաստ չէ պատասխանատվություն կրելու: Դրա փոխարեն նա նախընտրում է անել ինչ ցանկանում է:

4. Գլխավորի և երկրորդականի տարանջատումը: *Իրավիճակի վերլուծության հիմքում ընկած է մանկավարժական խնդրի ձևակերպման հնարավորությունը: Մանկավարժը պետք է կարողանա հստակորեն և ճշգրիտ ձևակերպի այդ խնդիրները, շեշտադրի առաջնայինը, նախագծի քայլերի ճիշտ հաջորդականությունը:*

Վերը նշված օրինակում առաջնային խնդիրներից է *բարդ* երեխայի հարմարման գործընթացի պլանավորված կազմակերպումը, հոգեբանական, մանկավարժական աջակցման ապահովումը, սովորողների ուշադրության կենտրոնացումը ոչ թե երեխայի արարքների, այլև դասագործընթացի վրա:

5. Մանկավարժական տեսական և գործնական գիտելիքների նպատակային հարաբերակցում: *Անհրաժեշտ է վերհիշել նմանատիպ իրավիճակներ, մանկավարժահոգեբանական գրականություն ընթերցել, որտեղ մանկավարժական իրավիճակը վերլուծում են, եզրահանգումներ են կատարում, որոշում մանկավարժական խնդիրը: Ինչպես նաև հաշվի առնել տվյալ տարիքային փուլին բնորոշ տարիքային առանձնահատկություն-*

ները, այն մեթոդաբանական մոտեցումները և սկզբունքները, որոնք հենքային են մանկավարժական ներգործության գործընթացում:

Այս փուլում հոգեբանամանկավարժական գրականությունից մանկավարժը ուսումնասիրում է 6 տարեկանի ճգնաժամը, ծանոթանում նրա ընթացքը մեղմող միջոցներին: Ուսումնասիրում նմանատիպ մանկավարժական իրավիճակները, վերլուծում դրանց լուծման տարբերակները: Առավել կարևոր է բովանդակային և ընթացակարգային բաղադրիչների համալիրի մշակումը, կայինքն՝ կառուցել այն քայլաշարը, որը մանկավարժին հնարավորություն կտա հանգուցալուծել առաջացած մանկավարժական իրավիճակը:

6. Մանկավարժական խնդրի լուծման ուղիների ընտրություն: *Այս փուլը բավականին բարդ է, քանի որ միևնույն իրավիճակը տարբեր հանգամանքներում, տարբեր գործոնների ազդեցությամբ բազմատեսանկյուն բնույթ է ձեռք բերում: Կարելի է վստահաբար ասել, որ նույնիսկ հարուստ փորձ ունեցող մանկավարժներն այս փուլում որոշակի դժվարություններ կարող են ունենալ:*

Առկա մանկավարժական խնդիրները դասարանին դասավանդող մանկավարժները և հոգեբանը փորձեցին միասին լուծել: Նրանք նախ կազմակերպեցին հանդիպում, որպեսզի որոշեն իրենց անելիքը: Հանդիպման ընթացքում որոշվեց, որ հարկավոր է ուսումնական գործունեությունը այնպես պլանավորել, որ այն հնարավորին չափ հետաքրքրի բարդ աշակերտին: Դասարանում դասաժամերին պետք է ներկա լինի հոգեբանը, որը հարկ եղած դեպքում պետք է աշխատի սովորողի հետ: Պետք է կազմակերպվի նաև հանդիպում դասարանի մյուս անդամների և հոգեբանի հետ:

7. Ինքնավերլուծություն, գնահատում և ինքնագնահատում: *Պայմանավորված այն բանով, թե որքանով էր արդյունավետ մանկավարժի կողմից ընտրված խնդրի ճիշտ լուծումը, արդյունքների քննարկումը,*

վերլուծությունը, թերությունների բացահայտումը ապահովում են հետադարձ կապը:

Այսպիսով՝ մանկավարժական իրավիճակը մանկավարժական գործընթացի բաղադրիչ է, որի վերլուծությունը և արդյունավետ լուծումը ուսուցչի մանկավարժական կոմպետենտության կարևոր չափանիշ է և տարրական դպրոցի ուսուցման գործընթացի արդյունավետության բարձրացման պայման:

ЛИТЕРАТУРА

1. *Մանուկյան Ա.* Պրոբլեմային իրավիճակներում մանկավարժական խնդիրների լուծման ժամանակակից տեխնոլոգիաներ և տեխնոլոգիական համակարգեր: – Եր., Ջանգալ, 2013:
2. *Кан-Калик В.А.* Учителю о педагогическом общении: Книга для учителя / В.А. Кан-Калик. – М.: Просвещение, 1987. – 190 с.
3. *Климов Е.А.* Психология профессионала: избранные психологические труды / Е.А. Климов; Российская акад. образования, Московский психолого-социальный ин-т. – М.: Изд-во Московского психолого-социального ин-та; – Воронеж: МОДЭК, 2003. – 454, [1] с.

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ԼՈՒԾՈՒՄԸ ՏԱՐՐԱԿԱՆ
ԴՊՐՈՑՈՒՄ

Ա.Ն. Հովակիմյան

hovakimyananahit@aspu.am

*Խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական պետական
մանկավարժական համալսարանի կրթության որակի ապահովման
և կառավարման բաժնի մասնագետ
Երևան, Հայաստանի Հանրապետություն*

Ն.Զ. Կարապետյան

karapetyannelli49@aspu.am

Մ.գ.թ., դոցենտ

*Խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական պետական
մանկավարժական համալսարանի մանկավարժության ամբիոնի դոցենտ
Երևան, Հայաստանի Հանրապետություն*

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Հոդվածում քննվում են մանկավարժական իրավիճակները, նշվում են մանկավարժական իրավիճակների ձևավորման, առաջացման պայմանները և անդրադարձ է կատարվում նրա լուծման փուլային բնույթին, որը ներկայացվում է մանկավարժական իրավիճակի մանրամասն վերլուծության միջոցով:

Բանալի բառեր՝ մանկավարժական իրավիճակ, մանկավարժական խնդիր, կոնֆլիկտ, փուլային բնույթ, նկարագրություն, բովանդակություն:

STAGES OF SOLVING PEDAGOGICAL SITUATIONS IN ELEMENTARY SCHOOL

A. Hovakimyan

hovakimyananahit@aspu.am

*Specialist at the Department of Education Quality Assurance Management
Armenian State Pedagogical University after Khachatur Abovyan
Yerevan, Republic of Armenia*

N. Karapetyan

karapetyannelli49@aspu.am

*PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of of Pedagogy
Armenian State Pedagogical University after Khachatur Abovyan
Yerevan, Republic of Armenia*

ABSTRACT

The article speaks about pedagogical situations, mentions the conditions of forming and creating pedagogical situations. The article also introduces phased solutions, which are presented with the help of a detailed analysis of pedagogical situations.

Keywords: pedagogical situation, pedagogical problem, conflict, phase nature, description, content.

Информация о статье:

*статья поступила в редакцию 27 ноября 2019 г.,
подписана к печати в номер 4 (8) / 2019 – 09.12.2019 г.*